

inzerati se sprejemajo in velja
tristopna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat.

12 " " " " " 2 "

15 " " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
seca primerno smanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opraviščno
(administracija) in ekvivalenca na
Dunajski cesti št. 15 v Medija-
tovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Florijanske
ulice št. 44.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

Govor poslanca barona Dipauli-ja o šolski postavi.

(Dalje)

Cesar Viljem pa je rekel svojemu ministru:
„Zvestoba do Boga, do žene in do otrok je
tudi zvestoba do države. Jaz hočem, da se
vera vsadi v srca mladine, jaz mislim vero
v našega gospoda Jezusa Krista, in v odre-
šenje naše po njegovi krvi.“

Gospôda moja, saj cerkev je pripravljena,
poduk mladine voditi v porazumljenji z državo.
Ker pa to brez verske podlage ni mogoče, zato
ona hoče versko šolo, ker le vera zamore pre-
vzeti celi duh in celo srce človeško. Se ve da
ni mogoče, vero gojiti, branitelja vere pa na
stran potisniti in njegove pravice prezirati.

Eno je tukaj z drugim v zvezi. Ni mo-
goče uživati blagoslov verski, ob enem pa cer-
kvi jemati pravice, pa jih dajati posvetni, dr-
žavni oblasti. Taki državi, ki si cerkvene pra-
vice prilastuje, zgodi se rado, kakor se je
onemu orlu, ki je pograbil meso iz oltarja Ju-
pitrovega, z njim vred pa odnesel žareč ogel,
s katerim je vpepelil svoje gnezdo.

Rodbinski oče ima sveto pravico, da sam
vodi poduk svojih otrok. Kako mu hoče in
ame to pravico jemati država, ki je oklicala
svobodo vesti? Se ve da beseda „svoboda“ je
za vse dobra, in se nikjer ni toliko zlorabila,
ko v šolskem prepiru.

Niso hoteli svobodne, splošne konkurence,
ne odkritega boja, ampak vsemogočnost države

v lastni, strankarski koristi; niso pustili, da
bi pomagala napredku in brezverstvu zoper
vero in bogočastje.

Ker se v šoli volja zanemarja, postal je
poduk že hudo orožje zla. Tako tožijo nemški
časniki, da se socializem že med šolarji močno
širi.

Kake moči da se hočejo polastiti šole,
kaže nama materialist Büchner s svojim izre-
kom: „Ko bi jaz imel 20 let naučno minister-
stvo v rokah, upam si omogočiti vsako spre-
membo v tej državi.“ Isto tako govori za Švico
šolski svetovalec in radikalec dr. Wagner. Če-
ravno ni mogla nova šola vsega na enkrat po-
kvariti, ker se spomini tolikih stoletij niso dali
na enkrat izbrisati, — vendar so vlade že zdaj
primorane, v posebnih okrožnicah tožiti in
jadikovati nad grozno popačenostjo in zdvij-
nostjo sedajne mladine, nad njeno nevero in
zmedenostjo njenih verskih nazorov, kakor je
to storila hesenska vlada. Tudi država in družba
sta tedaj že sprevideli, kak greh in kako na-
pako sta storili z novimi šolskimi postavami,
ker jim je socialist Bebel očitalo rekel: „Mi
zidamo le na temelju tiste brezbožnosti in ti-
stega materializma naprej, ki ste ga vi v člo-
veško družbo prinesli.“

Dandanes se duh brezbožnosti, liberalizma
in celó protibožnosti tako predrzno širi med
ljudmi, da je človeka kar groza.

Ni mi treba kazati na obilne umore in
druge krvave dogodke; spominjam vas le na-
padov na cesarje in kralje v Napolji, Madridu,

Bruselju in Petrogradu. To so le posamezne
prikazni, posamezne bule, ki oznanujejo bolezen
narodov in duhov.

Da se taki kraljemori v nekterih krajih
glasno odobrujejo, v nekterih pa, kjer to še ni
varno, vsaj ne obsojuje, iz tega naj država
razvidi, da ne zadostuje, zanašati se na poli-
cijo in vojske, človeška družba pa naj spozna,
da je tukaj treba zdravila, in sicer ne meha-
ničnega, ampak dušnega zdravila, in duša se
dá ozdraviti le z nenaturno močjo.

Celó Roscher pravi v zgodovini narodnega
gospodarstva: „Brezverska, polovičarska omika
pomnožuje le število socialistov; gospodarsk
napredek brez нравnega poboljšanja, brez žive
vernosti nima vpliva na množico. Čez sto let
se nam bodo čudili, da smo hoteli vse zbolj-
šati, pa nismo hoteli ob enem poboljšati tudi
ljudstva s pravo vernostjo.“

Če anatomija pravi: „Jaz ne najdem duše,“
naj bi si tudi država to zapomnila, ker tudi
ona ne najde duše, kajti z duhom zamore le
duh govoriti.

Vse prekucije našega nemirnega stoletja
izvirajo iz upora človeške družbe zoper za-
kone svojega stvarnika, ki bi moral nje zad-
nji cilj biti.

Nek časnik, ki našim nazorom gotovo ni
prijazen, je nedavno vskliknil: „Politični pre-
pad med klerikalno in liberalno stranko je
velik; še večji pa je razloček v družbinskem
življenju, in še večji je prepad, ki se bo na-
redil med ljudmi prihodnjega zaroda, ko bo

Amerikanska pisma.

Predragi prijatelj!

Wabascha, 15. aprila 1881.

Če drugi ne, štel si me vsaj Ti gotovo
za mrtvega, ker Ti že toliko časa nisem nič
pisal. Ravno dva meseca bode, kar si prejel
zadnje moje pismo, namreč iz St. Jožefa;
vzrok temu namreč je, ker sem tukaj v Chi-
cagi pustil vse novice svojega potovanja, bil
namreč nisem tega mnenja tako dolgo ostati
pri St. Jožefu.

Z zadnjim pismom ostel sem ravno pri
prihodu v Chicago. Bila je isti dan nedelja,
namreč 29. avgusta; mesto bilo je toraj vse
zamrto. Hodil sem po ulicah, katerih prodaj-
alnice so bile vse zaprte vsled stroge zapo-
vedi od vlade posvečevati nedeljo. Bil sem
vsled dolge vožnje zeló vtrujen, toraj sem od-
ložil ogledovanje mesta na poznejši čas; večina
naše družbe je odšla zvečer naprej, jaz pa
sem ostal v Chicagi štirinajst dni, ter mi je
bilo časa dovolj ogledati si mesto, čegar popis
imaš tukaj.

Mesto Chicago ima po letošaji štetvi
530.000 prebivalcev in nosi ime pred pedese-
timi leti zelo glasovitega indijanskega pogla-
varja Chicago. Pred 45 leti bilo je mesto še

le vojaška postaja v brambo proti indijanskim
napadom, toraj ravno na meji civilizacije, potem
je postalo vas — in sedaj je za novim Yorkom
najvažnejše trgovinsko mesto severne Amerike.
S tako naglo rastjo se ne more ponášati no-
beno mesto, da si Chicago nima nikake po-
sebne prijetne, lepe lege; mišigansko jezero
ni nikjer tako plitvo in močvirno, ko ravno
tukaj, kjer se vanj zliva reka Chicago, na
ktere obeh straneh leži velikansko to mesto.
Kdor hoče reči: „jaz sem bil v Ameriki“ vi-
deti mu je slape Nijagare in to mesto Chicago.
Pri neprijetni svoji legi ponáša se mesto ven-
dar s stvarmi, ktere bi zaslužile prištete biti
svetovnim čudom. Tako ima Wabascha-Avenue,
ktera vsa je pokrita z lesenim N. Holsonovim
tlakom, palače, katerim enakih bi bilo treba
iskati po najlepših evropskih mestih. Zeló v
oči bodejo različne stavbe, vsaka hiša je v
drugem slogu zidana in vendar vse tako pri-
jetno harmonira skupaj. Kar se le za zidanje
rabiti more, videti je tukaj; jolietški marmor,
črni peščeni kamen, lepo svetla Mihvaukeeska
opeka, črni petrolejni kamen, vse to vrsti se
drugo za drugim; najlepše palače iz tega ma-
terijala vrstijo se med lesenimi hišami, ktere
pa le niso take, da bi se imele sramovati
poleg drugih zidanih palač. Pa to morje hiš

ni staro, kakor sem zgoraj omenil, 45 let, am-
pak le deset, kajti toliko let je, kar je pogo-
rela Chicaga vsa. V dveh dneh vničeno je
bilo vse mesto, niti kamnitna, niti železna
poslopja se niso mogla vbrantiti premogočnemu
elementu, vse je bilo razdžano; vendar pak
eneržija meščanov ni omagala, predno so mi-
noli trije meseci, bili so vsi „stores“ (prodaj-
alnice) v starem stanu; najprvo so vravnali
kupčijo, potem še le stanovanja. Bili so takrat
res „zlati časi“ za zidarje in tesarje; mnogo
jih je, kteri so takrat zidali Chicaga, pa so
danes posestniki palač v najlepših ulicah mesta.

Mesto ima tudi veliko število cerkvá;
kakor v privatnih hišah, ktere druga drugo
skušajo prekositi v lepoti okusa, tako je tudi
s cerkvami. Od katoličana do luterana od
metodista do presbyterijana, od universalista
do episcopala, povsod ista častizeljnost, pre-
kositi družega. Katoličani imajo v Chicagi
okolo trideset cerkva. Šol je kakih trideset,
pa vendar ne zadostujejo tolikemu številu
obiskovalcev. Vse mesto prepreženo je z že-
leznicami, da je treba zmeraj gledati okolo
sebe, kajti vlaki po najživahnejših ulicah nič
dosti počasneje ne dirjajo, ko po prostih krajih.
Nič manj kot 92 vlakov prihaja in odhaja
vsaki dan.

socijalizem v veljavo stopil.“ To je pisala „Kölnner Zeitung.“ To je deloma res; v tem pa ni resničen, da bi bil socijalizem od kato-licizma še bolj oddaljen, ko liberalizem. Saj se oba strinjata v tem, da je šola državna naprava. Zato je neki govornik rekel v nemški zbornici: „Nova šola je semenišče za socijalne demokrate.“

Eno leto poprej, ko so se naše šolske po-
stave naredile, bili so v Lozani socijalisti zbrani
ter so sklenili sledečo resolucijo: „Vsak ver-
ski poduk se mora iz šole odpraviti.“

Žalibog te jasne besede niso naredile no-
benega vtisa na naše tačasne poslance, v njih
predsodkih zapletene, zato jih je zamogel enajst
let pozneje pohvaliti socijalist Bebel tako:
„Vsa novošegna vednost s šolami vred dela
nam v roke, služi nam in mora nam služiti.“

Vkljub tem jasnim dogodkom vendar mnogi
še zdaj nečejo popustiti svojih sivih teorij.

„Od veselja se ločiti,

Skor ne more huje biti,

Ko od kakih lepih sanj.“

Nerazumljivo pa mi je, kako so zamogli
v teh sanjah živeti tudi taki, ki jim je bila
država izročena v varstvo, ko se je brezverski
duh časa boril zoper vero in zoper vsako
pravno oblast.

Gospóla moja! navedel vam bom nepri-
stransko pričo. Tomaž Buckle piše: „Neveri
sledi prekucija, ponižanju duhovščine sledi po-
nižanje vladarjev.“ In gotovo tudi nepristran-
ski Castelar je rekel v španski zbornici 20.
apr. 1871: „Cerkev je v očeh narodov bolj
sveta, ko ktera si bodi monarhija; Bog je bolj
časten ko vsak kralj. Če smem cerkev vred-
ovati in obračati po svoji volji, zakaj bi kralja
ne smel?“

Proudhon pa pravi: „Če ni Boga, tudi ni
kralja. Če država Boga taji, spodkopava svoj
lastni obstanek, in duh prekucije je dosegel
veliko zmago, da je človeštvo pripravil do teh
današnjih nazorov.“

Iz vsega tega sklepa pa socijalistični čas-
nik „Volksstaat“ od dne 33. avg. 1873: „Raz-
mere v Evropi so se tako spremenile, kakor

si sovražniki današnjih držav in socijalnih raz-
mer še misliti niso upali.“

Danton je bil prvi, ki je rekel: „Otrok
je lastnina države, kakor je lastnina starišev.“

Danton je toraj prvi natorno pravico sta-
rišev do svojih otrok na glavo postavil. Če
svoboda vesti kaj velja, potem imajo tudi starši
pravico, zabraniti otrokom tak poduk, ki ga
po svoji vesti odobravati ne morejo.

Za starše pa je cerkev glavna šolska ob-
last. Duhovnik ni samo šole inspector datus,
ampak tudi inspector natus. Le Play pravi:
„Učitelj mora biti pomočnik duhovnika, kajti
pravi poduk ne obstoji v tistih vednostih, ki
jih otrok pridobi ampak v izgoji srca in duha.“

Tako se je v Evropi mislilo od časov
Konstantina Velikega do francoske prekucije.
Še protestantovski knezi so šolo nadzorovali
le kot deželni škotje.

Še westphalski mir in državni sklep od
leta 1803 priznata šolo kot dodatek veroizpo-
vedanja; kakor sta tudi npravna mladost in
nepristranska pravica le dodatek resnične vere.
Toda vera ni sama teorija ali kaka modrijan-
ska izmišljilja. Vera obsega srce in duha, pa-
met in voljo, in le taka vera, življenje po taki
veri se mora v šoli dosežati in pospeševati, če
hočemo, da bo sad obrodila.

„Noben socijalni preobrat — piše narodni
liberalec Treitschke — ne bo delavcem toliko
blagoslova prinesel, ko stari rek: moli in de-
laj. Kdor jemlje malemu možu vero, njegov
najdražji zaklad, on se pregreši nad celo člo-
veško družbo.“ (Dobro! na desni.)

To so besede Trejčkove, ki je liberalec.
Če pa verjemo v Boga in neumrjčnost duše,
potem priznamo, da je človek za večnost
ustvarjen, toraj se mora tudi šola po tem rav-
nati, šola in odgoja mora biti pod nadzorstvom
cerkve, ker prava omika ne obstoji v sami
enostranski odgoji pameti, ampak tudi v od-
goji srca in duha.

Šola je bila in je pomožna naprava cer-
kve, zato je šolsko vprašanje versko vprašanje.

Tisti, kterim je mar za pravi napredek in

vodo. V vsako hišo napeljane so cevi, vsaki
trenotek postrežejo si prebivalci lahko s frišno
vodo.

Kako znajo Amerikanci ceniti čas, sprí-
čuje najbolje tole. Ker zmiraj vozijo ladije
po reki Chicagi, obračati morajo vedno mo-
stove, in ker imajo ljudje s tem čakanjem
preveč zamude, zidalo je mesto že po več tu-
nelov pod reko. Tako je „Washingtonstred-
tunnel“ dolg 1000 čevljev; pot za vozove ši-
roka je 25 čevljev, a ona za pešce 10.

Z rastjo in bogastvom mesta raste tudi
vrednost zemljišč. Osebe, ktere so plačale 50
dolarjev za oral, zahtevajo sedaj toliko za
kvadratni čevljev. Nahajajo se prodajalnice,
kterih najemščina znaša na leto po 10—15.000
dolarjev. Lepo stanovanje dobi se komaj za
1200 dolarjev, na leto v najem in družba cen-
tralne železnice plačala je 2 milijona dolarjev
za jako majhen kos sveta, na katerem si je
mogla narediti delavnico za svoje kovače.

Ker že o številkah govorim, naj Ti še
povem, da se nahajajo v Chicagi hotéli, kteri
morejo preskrbeti 1000 ljudi s hrano in sta-
novanjem, in na borzi nič manj kot 3000 tr-
govcev s samim žitom kupčuje.

Nadjam se, da sem ti o mestu dosti po-
vedal; v prihodnjem pismu dobiš že zopet kaj
novega, do tje pa ostanem ves Tvoj

A. Obreza.

pravo kulturo, in ne za materijalizem, naj se
krščanske šole nikar ne bojé.

Saj je že Góthe rekel: „Nad kulturo in
npravno visokost krščanstva se človeški duh ne
bo povzdignil.“

Kdo pa ima v prvi vrsti pravico, izgoje-
vati dobre kristjane, dobre državljane, če ne
cerkev? Za vse velja ista postava: pravičnost.
In te pravičnosti ni zunaj večnih, Božjih postav.

Božje postave se ne dajo predavati, kakor
računstvo ali pravopisje. One se morajo v srce
zasaditi, tam se mora tem mladikam prilivati
in vedno zanje skrbeti.

Kjer je državna šola v nasprotju s pri-
znano vero, tam njena veljava ni opravičena,
ker stopi svoboda vesti pred njo.

Da se je država od vsake vere ločila, to
ni nobena državniška modrost, ampak zgodilo
se je iz drugih ozrokov. Čujmo, kaj Bluntschli
o tem pravi: „Da se hočejo dandanašnji vse
države od vere odtrgati in da nečejo nobene
vere podpirati, to pride vse od tistih mogoč-
nikov, ki jim ni ljubo, če jih kdo na vero spo-
minja. (Dobro! na desni.) Za odgojo mladine
ima ločitev države od cerkve ravno tako slabe
nasledke, kakor če se oče in mati ločita in
otrok podučevanje zanemarita. Namesto zdrave
hrane se dajejo mladini ostanki imenitnih po-
jedin, ki pokvarijo tako želodec mladine, kakor
šolsko blagajnico.“

Tako govori Bluntschli. Poglejmo zdaj
naše šolske postave, ki se imenujejo versko-
npravne, kako se ponašajo te postave naproti
šolskemu prepiru, namreč naproti šolskemu
prepiru, da posvetne šolske oblasti nečejo vza-
jemno delovati z duhovskimi, duhovske pa tega
ne morejo.

Leta 1870 bral sem v časniku „Zeitschrift
für protestantisches Kirchenrecht“ spis od pa-
storja Porubsky a, v katerem on pravi, da šol-
ske postave prelomijo protestantovski patent,
ker odkazujejo državi nadzorstvo nad prote-
stantovskimi šolami. On nadalje trdi, da to
niso nobene šolske postave, ampak stvar po-
litičnega namena. (Čujte! na desni.) Tako piše protestantovsk pastor.

Če se že protestanti pritožujejo, koliko
več še katoliki, kterih je 19 milijonov nasproti
370.000 protestantov.

Že po §. 1 in 2 postave od maja 1868 je
cerkvi odvzeto nadzorstvo nad krščanskim na-
ukom in službo Božjo, ter izročeno državi. Po
teh paragrafi imamo cel cazaropapizem, ker
ima naučni minister, če bi bil prav jud, dolo-
čevati o verskih zadevah in o službi Božji pri
šolarjih. Ukaz ministrov ne dopušča pritožbe,
tudi v verskih zadevah ne.

Če na pr. kak deželni šolski svet, kakor
se je nedavno zgodilo, določuje z okrožnico:
„Prazna je vera, da bi hudič imel moč, ljudi
zapeljavati k hudemu“, potem je ta deželni
šolski svet odločeval v verskih rečeh, pa ven-
dar ni prestopil mej, ki mu jih puščata para-
grafa 1 in 2 šolske postave. Zatoraj imam
prav in sem prisiljen k temu, ako to postavo
imenujem nekrščansko.

Šolske ure za veronauk so tako skržili,
da nikakor ne zadostujejo. Kjer so več ur
določili, storili so to brez porazumljenja z du-
hovščino. Na viših realkah so krščanski nauk
večinoma odpravili.

Določbe cerkvenih oblastnij v zadevah vere
in službe Božje postanejo še le potem veljavne,
če jih potrdi okrajni šolski svet, ki jih pa tudi
lahko ovrže, ker ta ima zadnjo besedo.

Odpravili so vse verske nazore in verske
navade, še ime „Jezus“ so iz šolskih knjig
pregnali, zato so pa tudi te knjige tako zme-

dene, da otrok ne najde v njih nobene zdrave misli.

Tudi šolsko molitev so na mnogih krajih odpravili, če je bilo pri 100 krščanskih otrocih le 5 judovskih vmes. Zato so pa upeljali neke medverske molitve, kakor bi klical k velikemu duhu Indjanov. (Veselost na desni.) V Gradcu so otrokom še prepovedali pozdrav „hvaljen bodi Jezus Kristus.“

Veronauk ima v spričevalih tako malo vrednost, da dijaka vse eno pusté v viši razred stopiti, če se prav veronauka ni nič naučil. Če duhovnik podučuje veronauk, ima še le deželni šolski svet določiti, ali se mu ima kaj plačati za to ali ne, če podučuje v veri pa posvetni učitelj, — in to se pri nas tudi zgodi, temu se mora plača dati.

Da bi se verski poduk ljudem pristudil, vzeli so njegov proračun iz naučnega ministerstva, ter to breme občinam naložili.

Učitelja veronauka ne štejejo med glavne učitelje, ampak le med pomožne, pa še to le takrat, ako je stalno nastavljen.

Če so kje tudi duhovniki v šolskem svetu, vidijo se povsodi taki večini nasproti, ki hoče šolske postave v proticerkvenem smislu razkladati.

Iu če bi prav kje davkoplačevalci toliko poguma in denarja imeli, da bi si osnovali šolo po svojih željah, mora se tudi ta šola ukloniti šolskim postavam ter se svobodnemu razvitku odreči.

Mladina je tako že po svoji naravi lahkomisljena in se rada odtegne službi Božji, kako bi se potem to ne zgodilo, ako se jej duhovne vaje predstavljajo v tako slabi luči, kakor bi bile ničvredna in nepotrebna reč.

Čeravno postava pravi, da ima cerkev določevati, kaj se naj v veronauku uči, vendar jej niso dali besede, ko so sklepali o učnem načrtu.

V prvem razredu ljudske šole so odločili po eno uro krščanski nauk, pa še ta ura dostikrat odpade, ker učitelj pravi, da nima časa v veronauku podučevati. Če pa duhovnik veronauk uči, ga učitelj pri tem ne sme podpirati po postavi. Kako bo potem poduk o veri napredoval?

Kolikokrat pa učitelj ravno to podira, kar je duhovnik zidal, o tem zgodovina molči, skušnje pa govoré. (Prav dobro! na desni.)

Še svete dogodbe so iz učnega načrta odpravili, da ja krščanski nauk ne najde nobene podpore. Če toraj postava pravi, da namerava krščansko pravno odgojo, ali ni to sama hinavščina, da bi se krščanski stariši preslepili in potolažili? Prejšnji minister je povdarjal pravno versko odgojo, sedajni pa versko pravno; v resnici pa za obojih besede nič ne dam.

Čeravno ima po § 7 od maja 1868 cerkev določevati, ktere knjige se smejo za veronauk rabiti, je vendar minister z navadnim odlokom odpravil tako od cerkve potrjeno šolsko knjigo in cerkveni nadzorni oblasti tega še naznanil ni.

Naša šola je tako daleč prišla, da če bi tudi pri nas cesar rekel, kakor cesar Viljem pruski, naj učitelji skrbé za krščansko odgojo, da bi tega še storiti ne zamogli.

Slišali smo spričevanja liberalnih mož, drugačemislečih učenjakov, slišali smo sodbe iz republikanskih držav in prekucovalnih državnikov; vsi so edini v sodbi, da brezverska šola nič ne velja.

Ali bo to svarilo le v Avstriji brez odmeva ostalo? Ali res mislite, da se bo monarhija iz milosti Božje utrdila po

brezverskih šolah? Ali se ni bati, da tam, kjer v Boga več ne verujejo, tudi v oblast cesarsko ne bodo hoteli več verovati? Kdaj je bila Avstrija naj bolj močna in slavna? Tačas, ko so njeni narodi še trdno verovali.

Göthe pravi: „Vse zgodovinske dobe, v kterih je vera vladala, so bile slavne, srce dvigajoče, plodovite za tisti in za poznejši čas; tiste dōbe pa, v kterih nevera pride do malenkostne zmage, zgubé se v zgodovini.“ Verska odgoja pa ni samo poduk v veri, ampak je tudi navod k vernemu življenju, da se življenje duše kot podobe Božje strinja z zapovedi Božjimi. Kako se bo pa to doseglo, ako se katoliški in protestantovski otroci podučujejo po judovskih učiteljih?

Ko so te postave sklepali, tačas se je reklo — minister je to rekel, da se ni treba bati, da bi kedaj judovski učitelji podučevali na krščanskih šolah. In vendar se je to zgodilo, še prav pogosto. Samo na Dunaji podučuje 60 judovskih učiteljev na katoliških šolah, še več pa v predmestjih. Na Češkem je nastavljenih 236 judovskih učiteljev na ljudskih šolah. (Čujte! na desni.) Pri tem naj si vsak misli, kar hoče, tudi minister sam. Kako bosta neki katoliški duhovnik in judovski učitelj složno vkup delovala pri poduku mladine? To že ni samo škoda, to je že tudi zasmehovanje vmes. (Konec prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani 10. junija.

Avstrijske dežele.

Na Dunaji se ponavljajo v nazočnosti cesarja konference zaradi vtelesenja **vojne Krajine**. Tudi grof Taaffe je bil navzoč, ter je zahteval, naj se zemlja „Uskokov“ združi s Kranjsko in ne s Hrvaško. Rekli so mu, naj dokaže, da ima Krajina kake pravice do tega zemljišča. Kako se bo stvar razvila in kdaj bo vsa granica vtelesena, še ni znano.

V **Šleziji** je bil za mestni okraj Friedeck voljen narodni poslanec za deželni zbor.

Češki listi so malo veseli, ker se je državni zbor razšel, ne da bi bilo rešeno vprašanje zaradi češkega vseučilišča. Hudujejo se nad gosposko zbornico, pa tudi nad vlado, da je ta pustila „gospode“ narazen iti, dokler niso odločili o češki univerzi. Tudi menijo, da bi bila gosposka zbornica postavljena sprejela, ako bi bila vlada bolj pritiskala na njo.

Ustavoverci so zopet polni upanja. Pravijo namreč, da politični preobrat njim na korist ni več daleč, da **ogerska vlada** ne more več gledati naših avtonomistov pri delu, ker se boji, da se bodo tudi na Ogerskem narodi oglasili za svoje pravice, ako se bodo avstrijski (cislajtanski) Slovani pospeli na tako visoko stopinjo politične veljave. Madjarska hegemonija ima pač uzroka dovolj, tresti se pred bodočnostjo, vprašanje je pa, ali je ta bojazen močna dovolj, potlačiti vse želje Slovanov v Avstriji po enakopravnosti? Madjari bodo kmalo v svoji deželi dovolj opraviti imeli, da odrinejo navale Rumuncev, Srbov in Slovakov, toraj jim bo pač težko toliko moči odveč ostalo, da bi zamogli gospodovati še v tukajšnji polovici države. Zdaj, ko so ogerske volitve pred durmi, zdi se nam malo verjetno, da bi ogerska vlada našla časa in volje, vmešavati se v naše zadeve, toraj sodimo, da na tem ni nič resnice, in da so si nemškutarji to le v lastno tolažbo izmislili.

Vsled vladnega pritiska je deželni šolski svet **moravski** naročil mestu Brnu naj

ustanovi dve **češki** ljudski šoli. Mesto pa se še neče udati in se hoče bojda čez ta ukaz pritožiti.

Celjski mestni zastop hoče bojda prositi gosposko zbornico za ohranitev osemletne šolske dolžnosti in sploh za brambo sedanjih šolskih postav. Celjski nemškutarji morajo povsod zraven biti.

Moravsko mesto **Budvic** si je letos izvolilo popolnem naroden zastop. Dozdaj je bilo to mesto v nemškutarskih rokah. Počasi že pojde!

Polski listi hočejo vedeti, da bo v kratkem več novih udov za **gosposko zbornico** imenovanih. Verjetno se nam to zdi, ker je neobhodno potrebno. Vlada sama mora spredviditi, da s to gosposko zbornico ne more dalje vladati. Kajti če gosposka zbornica vse zavrže, kar zbornica poslancev sklene, potem se ustavi državna ura, postavodaja ne more naprej, vsaka prememba, vsak napredek postane nemogoč. Bomo videli, ali se bo Taaffe za to odločil, ali se bo raje sam pred Schmerlingom v beg podal.

Na **Ogerskem** se je začel volilni boj. Listi levičarski silno napadajo ministra Tiszo, ter pravijo, da je od Avstrije podkupljen. Geslo ogerskih strank je neodvisnost od Avstrije tudi v gospodarskem oziru. Če vladna stranka propade, se imamo nadejati raznih prememb. Najbolje bo za nas morda še zmaga skrajne levice, ker ta je bolj za Čehe in Poljake vneta, ko za Nemce, ter naših ustavovercev ne bo podpirala. O agitaciji med Slovaki, Rumunci in Serbi je še malo slišati.

Mesto **Praga** je poslalo deželnemu odboru šlezijanskemu dopis v českem jeziku. Odbor pa tega dopisa ni hotel sprejeti in ga je nazaj poslal. Pražani pa bodo isto pismo vnovič v Šlezijo poslali. Če nemškutarji v Šleziji nočejo znati češki, kdo bo Pražane silil, da morajo pisati nemški?

Več čeških in poljskih plemenitašev je zbranih v Pragi v palači kneza Schwarzenberga. Nemški listi ugibajo, kaj bi utegnili ti med sabo imeti in razgovarjati. Mi sodimo, da ne bo drugzega, ko pogovor o potovanji Slovanov v Rim.

Vnanje države.

Med **Aksakovom** in **Riegerjem** se je začel prepir, ki ga nemški listi na dolgo in široko po svoje obračajo. Ko je namreč cela Evropa bila te misli, da bi novi car Aleksander III. ne storil nič nespametnega, ko bi Rusiji dal nekako ustavo, da bi odvalil od sebe en del velike svoje odgovornosti, in da bi mu ljudski poslanci pomagali, zatreti uporni duh pa tudi odpraviti mnoge neprilичnosti med ruskim uradništvom, — tačas se je vzdignil **Aksakov**, ter začel dokazovati, da Rusiji ni treba ustave, da naj pravoslavni car absolutno vlada, kakor do zdaj, ter naj odbije od sebe vse svete in želje po ustavni svobodi. Slovenski svet bil je nekako iznenaden po tej izjavi. „Politik“ je prinesla članek zoper nazore Aksakova in za ustavo. To so porabili ruski liberalni listi, kakor „Golos“, zoper Aksakova. Ta se je razsrdil in spisal dolgo pismo zoper Riegerja v „Rusu“, ker misli, da je Rieger tisti članek v „Politiki“ pisal.

Aksakov očita Riegerju, da je nazadnjak, ker se brati s fevdalci in ultramontanci, itd. V resnici je pa Aksakov večji nazadnjak, ko Rieger. Kajti Aksakov hoče vsem Slovanom posiliti pravoslavno vero, ter razun nje ne vidi rešitve za Čehe in druge zapadne Slovane; Rieger pa je za versko svobodo in nasproti

silnostnega zatiranja katoličanstva v Rusiji. Pač so to vprašanja, ki bodo zahtevale še mnogih duševnih bojov, prej da bodo rešene.

Domače novice.

V Ljubljani, 11. junija.

(Za predsednika kupčijske zbornice) bil je včeraj izvoljen g. Kušar, za podpredsednika pa g. Karl Luckmann s 14 glasovi od 22. Ker pa ta volitve ni hotel sprejeti in so se tudi drugi nemškutarji tega branili, bil je pri drugi volitvi za podpredsednika izvoljen g. Horak. Nemškutarska stranka je pri volitvah oddajala prazne listke in o porazumljenji ni hotela nič slišati. Prihodnjič kaj več o tem.

(Zrelostne preskušnje pismene) se vršijo na gimnaziji ljubljanski te dni (10—15), ustmene pa imajo se pričeti vže 5. julija, torej še pred sklepom šolskim, kateri bode 15. julija.

(Vabilo k prvemu letošnjemu „Sokolskemu“ izletu.) Društvo „Sokol“ napravi svoj prvi letošnji izlet s posebnim vlakom po Rudolfovej železnici v nedeljo 12. junija 1881 na goro k sv. Joštu in v Kranj. Društvo najelo je za ta izlet poseben vlak, kateri se bode odpeljal iz Ljubljane točno ob 6. uri zjutraj v Kranj in zvečer ob 10. uri odtod zopet nazaj v Ljubljano. S postaje poda se društvo peš na goro k sv. Joštu, kjer bode zajutrek in sv. maša. Ob 11. uri odhod z gore nazaj v Kranj. V Kranj prišedši, prirejen bode ob 1. uri popoldne skupni obed v gostilni „na starej pošti“, po obedu ob 3. uri prične se zabava z godbo, petjem in plesom. Cena železnične vožnje je zdato znizana in stane za osobo tja in nazaj v III. razredu 1. gl. Vožnji listi dobivajo se prej jedino le pri društvenem blagajniku g. Gebi, urarju v slonovih ulicah, vsak dan od srede naprej do sobote, pri katerem gospodu naj se blagovoli vsakdo prej ko mogoče oglasiti. Pri zabavi v Kranji popoldne svirala bode c. kr. vojaška godba pešpolka veliki knez Mihael št. 26. Pri slabem vremenu preloži se izlet na nedeljo 26. junija. K temu izletu vabi najljubše slavno p. n. občinstvo ljubljansko odbor „Sokola“.

(Sv. Medarda dan) 8. t. m. bilo je jako nestanovitno vreme, ki se je tudi 9. t. m. ponovljalo. Komaj je za nekoliko trenutkov solnce posijalo, se je nebo zopet pooblačilo in je jelo deževati. To se je ponavljalo čestokrat čez dan. Po kmečkem pregovoru je skozi 40 dni tako vreme, kakor sv. Medarda dan, toda upajmo, da se to ne bode potrdilo. Bliža se čas košnje, travniki lepo kažejo, in kmetje potrebujejo lepega vremena, da bi zamogli spraviti seno.

(Prirodopis živalstva.) Naš marljivi prof. Erjavac poslal je „matici“ svoj „prirodopis živalstva“ po knjigi Pokornega poslovenjen, lepo delo s 522 podobami. Upati je, da bo ministerstvo potrdilo to knjigo kot učno knjigo na srednjih šolah.

(O „Laibacher Zeitung“) smo zadnjič poročali, da bode tudi vredovanje vsakdanjih in domačih novic od 1. julija naprej oskrbljeval g. Radič, ki je dosedaj sestavljal samo politični del. Pa kakor čujemo, so se nemški liberalci s prošnjo obrnili na Dunaj, da bi g. Zupančiča še naprej pridržali pri vredništvu vradnega lista. Gospodje vladi nasprotujejo, kjer koli morejo, vendar pa zahtevajo njene podpore in jim diše njeni denarji. Ako je g. Zupančič njih zaupni mož, pač ne more ob enem biti zaupni mož od njih tolikanj črtene in napadene

vlade, in čudno je, da ljudje, ki so se prej vedno ponašali: Mi smo mi! zdaj pri vladi moledvajo za enega svojih privržencev! Ako je res kapital na njihovi strani, potem jim pač ne bo težko bivšemu vredniku „Laib. Ztg.“ preskrbeti primerne službe. Saj še životari „Laibacher Wochenblatt“ in g. Zupančič se bode gotovo bolj pristal kot vrednik tega lista, kot pa vradna „Laib. Zeitung“, vsaj se mu ne bode treba premagovati samega sebe in zatajevati svojih vladi nasprotnih načel.

(Živinski semenj) 8. t. m. bil je slab. Konj so bili prignali okoli 200, goveje živine pa okoli 300, toda ne posebno lepe. Kupcev bilo je prav malo, in videlo se je, da nimajo ljudje časa po semenjih hoditi.

Razne reči.

— Ciril-Methodova tiskarna v Pragi pripravlja krasno natisnjeno encikliko „Grande munus“ v jeziku latinskem, pa v vseh slovanskih, da jo romarji slovanski 5. julija poklonijo v hvaležen spominj sv. Očetu Leonu XIII.

— † Václav Křižek. Bratom Čehom umrl je 4. t. v Taboru izvrstni narodnjak in pisatelj Václav Křižek, ravnatelj realne gimnazije ondotne, rojen l. 1833 v Stražovu, torej še v najboljših letih. Tukaj naj se le pové, da je ranjki bil od l. 1855—60 profesor gimnazijski v Varaždinu, da je pisaril srbski v „Svetovid“, sostavil rečnik ali slovar latinsko-nemški-hrvatski, za šole tiskan l. 1861, opisal Slovane v gimnazijskem izvešči Varaždinskem, rodbino Šubić-Zrinski v Svetozoru, v časopisu Česk. Mus. l. 1859 in 1860 literaturo jugoslovansko sploh, posebej tudi slovensko po Čopu in novejših virih. L. 1863 je dal na svetlo Anthologijo (Cvetnik) jugoslovansko, v kateri najprej ob kratkem razlaguje razmero med češčino in hrvaško-srbskim pa slovenskim jezikom, in v treh delih kaže dokaj sprepleh zglede v vezani in nevezani besedi iz književnosti slovenske, hrvaške in srbske, opisuje pisatelje dotične, in pojasnjuje v slovarčeku potrebne besede začetnikom. Storil je torej mnogo za vzajemnost slovansko, znamenit tudi nam Slovencem, ostane naj v čestnem spominu!

— V Gradacu na Dolenjskem umrl je 8. t. m. ob 5 uri zjutraj, previden s sv. zakramenti, gosp. Anton Homatsch, oskrbnik tovarne in predsednik krajnega šolskega sveta, v 61. letu svoje starosti. Pokojni, ki je več let za srčno in pljučno boleznijo trpel, bil je zadnji čas izvanredno vesel in dobre volje; še binškoštni pondeljek je s svojo soprogo si polje ogledoval. Bil je verni katolik in posebno dobrotljiv revežem. Pogreb v petek ob 8 uri zjutraj. Naj v miru počiva!

— Pastýr duhovni kaže v III. sešitku razun dobrih ogovorov za binškošno dobo do v. nedelje o sv. Alojziju, osnove za sv. leto kateheze, katehetom koristne stvari, vednostne razprave iz duhovskega pastirstva, nove knjige, cerkveno kroniko, o potovanji slovanskem v Rim itd. Ob kratkem, kar zanimiva in podučuje duhovne v sedanji dobi o stanu duhovskem, dobiva prostora v tem hvale vrednem glasilu češke duhovščine. Kedaj dospé do enakega slovanska?

— Varnost življenja in imetja na Laškem. V pretečenem mescu aprilu je bilo na Laškem 141 umorov, 110 poskušanih umorov, 105 roparskih napadov, 3089 tatvin z u omom in 1723 navadnih tatvin.

Vabilo in izjava!

Gospod Josip Gécelj, bivši regisseur slovenskega gledališča, napravil je meseca febr. 1880 „Javno berilo“ o spiritizmu v IV oddelih:

1. „O bistvu, namenu in napredku spiritizma“.
2. „Kako se vrši ločitev duše iz telesa“.
3. „Indijska pravljica po D'xenu“.
4. „O magnetizmu“.

Podpisani smo bili poslušalci temu berilu, in s tem izjavljamo, da v tem berilu nij le čisto nič brezverskega ali spodtakljivega, temveč je berilo jako zanimivo in podučljivo. Priporočamo toraj vsem prijateljem in znancem toplo gosp. Gécelja, ki namerava to povelje z vladnem dovoljenjem ponavljati v čitalniških prostorih tukajšnjih ter prosimo, narodnega moža podpirati z obilnim obiskom omenjenega berila tem bolj, ker se preseli v kratkem na drugo slovansko zemljo.

V Ljubljani 9. junija 1881.

Franjo Potočnik, s. r. Josip Regali, s. r. c. k. stavbeni svetovalec, mestni svetovalec. Josip Paternoster, s. r. Josef Sparovic, s. r. in drugi.

Sklicevaje se na predstoječe vabilo in izjavo, usojam se najljubše vabiti k omenjenemu „javnem berilu“, koje napravim v torek 14. junija 1881 ob 8 uri zvečer v čitalniških prostorih. Odličnim štovanjem

Josip Gécelj.

Zgodovina slov. slovstva

226 strani. 8°. Cena 1 gold. 20 kr.

se dobi proti poštni nakaznici v založbi pf. I. pl. Kleinmayr-a, Capo d'Istria, po tiskarnici družbi sv. Mohora v Celovcu in v katoliški bukvarni v Ljubljani. (1)

Spomin

Ciril-Methodove svečanosti

smo prejeli te dni iz Rima. Podoba apostolov slovanskih Cirila in Metoda je bakrorez in nam predstavlja svetnika v škofovskem ornatu ter je vrezana po najdeni, izvirni podobi. Z okvirjem vred je podoba visoka 60 cm. in široka 49 cm. Podoba je izvrstno lepa in dopada vsakemu, sme se občinstvu z dobro vestjo priporočati.

Cena s pozlačenim okvirjem je 3 gl. v bukvarni, z zabojem vred po pošti 3 gl. 50 kr. Sama podoba brez okvirja v bukvarni 1 gl.

Dalje se v katol. bukvarni dobiva

brevir za potovanje

v mali obliki. Potrjen od sv. očeta papeža Leona in kardinala Nina. V I. delu so navadne molitve za zornice, hvalnice, kan. ure in večernice, kakor v vsaki brevirju. V II. delu pa „proprium de tempore“ in „de festis sanctorum“ v razdeljivih zvezkih, kateri se po potrebi časa I. delu pridevajo.

Cena v usnji in zlato obrezo je 7 gl. 20 kr. Kakor se vsak lahko sam prepriča, je ta brevir v najpriročniši obliki tiskan izmed vsih do zdaj znanih oblik, ter bode z njim gotovo duhovnim potnikom ustrezno.

Za slabše oči sta v naši zalogi tudi dva popolna brevirja za potovalce v večji obliki enako priročno vravnana, dva pa z navadnim I. delom t. j. Commune noct., laud., hor. et Vesp. cum Compl.

Telegrafične denarne cene 10. junija.

Papirna renta 76.40 — Brebena renta 77.05 — Zlata renta 94 — 1860letno državno posojilo 132.25 — Bankinske akcije 833 — Kreditne akcije 318.60 — London 117.90 — — Cea. kr. evtini 5.69. — 20-frankov 9.29.

J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.